

**רשימת ספרי 'בן מלך'
שיצאו לאור עד עתה:**

- חתומות
- ספירת העשר ות
- הסוכות
- ימי הביניים - נלות ואילה
- ימי נדאם
- חתומות
- ימי הפרים
- הגדה של פסח
- בעניני מצוות המדיניות
- שמעון
- תמוז ומנוח
- שיר השרים
- שבת קודש
- מידת בנימין
- שמעון בענה
- ענינים כשיס' ובהלכה
- זמירות שביב
- טקולג הקלטות שיעורים
- בראשית ח"א - סמארי
- סבא, בראשית-ח
- בראשית ח"ב - יל
- קל-מוללות
- בראשית ח"ג - רצא-וידו
- שנתות ח"א - שנתות-בשלח
- שנתות ח"ב - סמארי מבוא
- ידיו-ענטשנים
- שנתות ח"ג - ידוונה-מקור
- יקרא ח"א - יקרא-מנוע
- יקרא ח"ב - אחרי-בחוקות
- מברכי ח"א - מברכי-שילח
- מברכי ח"ב - קורח-מסעי
- זבדים ח"א - זבדים-ראה

תנן להשיג: mechonbennelech@gmail.com
בארצות הברית: 8482450220
Warehouse: sales@yefenbooks.com |

בסייעתא דשמיא

אוצרות בן מלך

פרשת וירא תשפ"ד
גליון מס' 285

מתורתו של מרן רבינו הגדול רבי לייב מינצברג זצוק"ל רבה של קהל עדת ירושלים

פרשת וירא

ולפיכך מיד אחרי הברית בא הקב"ה אליו כביטוי לדידות ואהבה.

[וכמו כן מצינו בסוף פרשת משפטים, שאחר שקיבלו ישראל עליהם בברית והזאת דמים לקיים את החוקים והמשפטים, נאמר על זקני בני ישראל 'ויראו את אלוקי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטוהר' (שמות כד, יז).]

וירא אליו ה' באלוני ממרא והוא יושב פתח האהל כחום היום (יח, א)

הנה לא נתפרש לאיזה מטרה וצורך נראה אליו, שהרי לא דיבר אליו ה' שום נבואה. ועיין ברש"י שכתב שהמטרה היתה - 'לבקר את החולה', דהיינו שבא הקב"ה אחרי מילתו לשאול בשלומו.

והרמב"ן פירש, שגילוי השכינה אליו היה לתת מעלה וכבוד לאברהם, לרגל מילתו.

וכתב שבדומה לזה מצינו במשכן שנראה כבוד ה' אל כל העם (ויקרא ט, כג), כי מפני השתדלותם במצות המשכן זכו לראיית השכינה. ואין גילוי השכינה כאן וכאן לצוות להם מצוה או לדיבור, אלא גמול המצוה הנעשית כבר.

ונראה עוד, שאין זה רק שכר וגמול על מצות המילה, אלא תוצאה שבאה לרגל הברית, כי הרי מטרת ותכלית הברית היינו שיהיה אברהם אבינו מקושר אל ה' במדריוגות של דביקות וידידות,

בגליון

פרשת וירא

ביאורי פסוקים..... עמוד 1

היכל השבת

שבת שקולה כנגד כל המצוות..... עמוד 7

חכמה ומוסר

כי בן בטחנו..... עמוד 10

פרנס השבוע

עץ חיים היא למחזיקים בה

הוצאות הדפסת גליון זה נודבו לזיכוי הרבים
ע"י ידידנו הנכבד, רודף צדקה וחסד, מתומכי מכוננו
הרה"ח ר' **יוסף בר"ש קרישבסקי שליט"א**
לרגל שמחת הבר לבנו היקר
שמעון דוב נ"י

אשר תקיים ביום שני פרשת חיי שרה אור לכ"ג חשוון תשפ"ד
באולמי עטרת נחום רחוב שפת אמת 25 בית שמש

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך
תעמוד לו ולמשפחתו להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה
לראות ברכה והצלחה ובכל אשר יפנו ימצאו נחת, אושר ועושר וכל טוב סלה.

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל: 054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל: 052-7616048

לקהל שוחרי תורת ה'בן מלך' ואוהבי התורה בכל מקום שהם

הנגנו בזה בקריאה של חיבה לשוחרי התורה,
להיות שותפים וידידים איתנים למפעל הכביר של מכוננו
להפיץ על פני תבל את אורו המיוחד והבהיר בתורה של
מורנו ורבינו בעל ה'בן מלך' זצוק"ל

ולתמוך בבית היוצר 'מכון כתבי בן מלך', אשר אך ורק מכוחו יוצאים לאור
כל גנזי תורתנו של רבינו ושיעוריו המרובים, כאשר זכינו לראות את הכרכים
הרבים נדפסים ויוצאים לאור עולם, ופתחו אופקים חדשים בפני כלל
שוחרי התורה

מהררי ציון יוצאת הקריאה, בואו לעזרת ה' בגבורים, המשימה הגדולה
עדיין לא הושלמה ודורשת משאבים רבים מדי חודש בחודשו.
נא זכו והצטרפו להימנות למצווה חשובה זו של הרבצת והפצת אור התורה
לזכות את הרבים, הטו שכם וטלו חלק במשימה הגדולה
פנו עתה להנהלת המכון והצטרפו למשפחת התורמים והמנויים
לדבר המצווה הגדולה הנתונה בידינו

באין מענה השאירו הודעתכם ונשוב אליכם בהקדם

בשורה טובה למבקשי ה'

ניתן להאזין לשיעורי רבינו זצוק"ל בקו השיעורים

'קו בן מלך'

03-3077354

ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים

בפרשת השבוע

שמעו ותחי נפשכם

ויהי רצון שנובה להגדיל תורה ולהאדירה

מכון כתבי בן מלך
התגולה

הודעה חשובה ומשמחת לתורמי המכון

ניתן לקבל החזר מס

על תרומות למכון בגובה של

עד 35% מערך התרומה

לפי סעיף 46

- ספרים
- למען השם
- סדרת ספרים
- ביאורים ופירושים
- על המורה הנסיון הורה
- ספרים
- על הש"ס
- ספר
- המת ומחשבת
- ביאורי סוחר
- ספר
- אמונה ומחוקק
- מגאן
- תורה ודעת
- אמרימים
- תורה ודעת

הנצחות תורמים

קו בן מלך
03-3077354

מיתות מכון
שיעורים 94 עוקב מכתב

עבודת השם בברי מוסת
לשמוק סיפורי רבינו
מחולקים לפי נושאים
בכל התחומים

הכשרת ספרו בן מלך
בתיבת המסורת בברי חלום

מלפון התגולה
כתובת: אוהב ישראל 1/9

ביתר עילית

עמוד: מכתב לפי סעיף 46

לתיבת הארית
mechonbenmelech@gmail.com

אוצרות
בן מלך

לכה נכרתה ברית אני ואתה וגו' ויזבח יעקב זבח בהר ויקרא לאחיו לאכל לחם ויאכלו לחם וילינו בהר' (לא, מד-נד), שזה ביטוי והוראת ידידות וחלות הברית. [וכן בעת הברית במעמד הר סיני כתיב 'הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם וגו' ויחזו את האלוקים ויאכלו וישתו (שמות כד, ח-יא)].

ונראה פשוט שאין טעם סעודת ברית מילה משום קיום המצוה החשובה, כי מצוות רבות אנו מקיימים ואין עושים סעודה עליהם. אלא היא על עצם כריתת הברית כאמור, וכמו סעודת הברית הראשונה שעשה אברהם אבינו למלאכים.

ויש לומר שעל כן היתה הופעת המלאכים תחילה בצורת אנשים, כיון שביחס למלאכים אין מקום לסעודה ואכילה, ובכדי שתתקיים סעודה משני הצדדים לרגל הברית, הופיעו המלאכים בצורת אנשים וכביכול אכלו ושתו אצל אברהם, ורק אחר כך התגלו אליו כמלאכים ובישרוהו בשם ה' על פקידת שרה ולידת יצחק.

* * *

וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה. ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום ונברכו בו כל גויי הארץ. כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו (יח, יז-יט)

פסוקים אלו צריך לדעת איך לפרשם, שהרי נכתבו כאן שני עניינים, תחילה 'ואברהם היו יהיה לגוי גדול', ואחר כך 'כי ידעתיו למען אשר יצווה', וצריך לדעת מי מהם הוא הנימוק לגילוי דבר ה' לאברהם.

כי ניתן לפרש שהנימוק לגילוי הדבר לאברהם מתחיל מיד בפסוק 'ואברהם היו יהיה לגוי גדול', שעצם היותו לגוי גדול הוא סיבה לגלות לו את הנהגת ה', ואילו הפסוק 'כי ידעתיו' הוא נימוק וטעם לזה שה' מברכו להיות לגוי גדול - 'כי ידעתיו למען אשר יצוה וגו'.

כלומר שלפי פירוש זה, הטעם לגילוי מעשי ה' לאברהם, הוא משום שהוא אדם חשוב מנכבדי העולם, שהרי יהיה לגוי גדול, על כן צריך להודיע

ויתכן שלא היתה זו רק היראות באופן חד פעמי שנגלה אליו בגילוי נשגב זה, אלא נוצר עתה מציאות חדשה במדרגתו של אברהם וקירבתו אל השכינה, מצב תמידי של היראות ה' אל אברהם, וכמו שנתבאר לעיל בפסוק 'ועל אלוקים מעל אברהם' (יז, כב) שדרשו חז"ל שהצדיקים הם מרכבתו של מקום (רש"י שם). וביארנו דהיינו שהשכינה שורה עליהם, ועל ידם נמצאת השכינה בארץ, ונמצא שהם מקום מושבו של הקב"ה בעולם.

וברש"י על הש"ס איתא - 'עד שלא נבנה אהל מועד, היתה שכינה מצויה באהלי צדיקים' (שבת נב: ד"ה חללת). ודרגה נשגבה זו של השראת השכינה נתחדשה בעקבות בריתו של אברהם אבינו, וזה בא הכתוב לומר כאן - 'וירא אליו ה'', שהיתה התחלה של דרגת גילויים אלו.

ובספורנו פירש באופן נוסף - 'כי שם נמול אברהם אז, וכל ביתו נמולו אתו, שם הופיע האל-יתברך שכינתו לעמוד בברית, כמשפט לכל כורתי ברית, כענין אתם נצבים וכו' לעברך בברית, וכענין ויכרות לפני ה' ויעמוד כל העם בברית וכו'.

כלומר ש'וירא אליו ה'' היה עבור כריתת הברית עצמה, שלשם חלות הברית צריך הופעת שני הצדדים.

והוסיף הספורנו 'ואולי בשביל זה נהגו להכין כסא בעת המילה ובמקומה'. כלומר שמה שנהגו היום ב'כסא של אליהו' היינו שאליהו מגיע בתור נציגו של הקב"ה לכריתת הברית.

* * *

ויקח חמאה וחלב ובן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו (יח, ח)

לעיל הבאנו דברי הספורנו שהיראות ה' אל אברהם היתה עבור כריתת הברית, ויש להוסיף שעל כן שלח ה' את מלאכיו בצורת אנשים בכדי שישתתפו עם אברהם בסעודת הברית.

ומצינו שבעת כריתת ברית עושים משתה, כמו שמצינו באבימלך - 'תהי נא אלה בינותינו בינינו ובינך ונכרתה ברית עמך וגו' ויעש להם משתה ויאכלו וישתו' (כז, כו-ל), וביעקב עם לבן - 'ועתה

לא תלה את הדבר בגדלות וחשיבות אלא בחביבות, שמה שיהיה לגוי גדול הוא הוכחה שהוא חביב לפני ה'.

והנה כשנתבונן בהמשך הפסוק 'למען אשר יצוה ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט'. יש להוסיף נימוק נוסף לגילוי דבר זה לאברהם. והיינו שיש שייכות מיוחדת בין ענין 'צדקה ומשפט' אשר יצוה אברהם את בניו, למהפכת סדום ועמורה. כי הרי עונשה של סדום באה מצד תביעת הצדקה והמשפט, ומכיון שאברהם הוא זה הוגה הדעות הגדול והנאמן למוסר ולאמת השואף להחדיר בעולם את ערכי הצדקה והמשפט, על כן ראוי להודיעו כל מה שנעשה בענין זה בעולם. כי בנאמנותו לערכי הצדקה בוודאי התקומם נוכח מעשי העוולה והזוועה הנעשים בסדום, ועל כן הקב"ה גילה לו שאכן שאיפתו הטהורה מתמלאת והולכת, ויוכל לראות עתה בנצחון של השקפתו - השקפת דרך ה', והתרוממות קרנה של שיטת הצדקה והמשפט, שאותה העיר שהם שונאי צדקה ומשפט, והם רעים וחסאים לה', משחית אותה ה' ומכלה את יושביה מן האדמה.

ועיין בהמשך דברי הרד"ק הנ"ל - 'ולהודיע כי הוא משגיח בתחתונים להטיב ולהרע לפי מעשיהם, ואף על פי שהוא ידע זה משכלו, הודיעו כדי שיוודיע את בניו ואת אחריו כמו שאמר. ועוד כדי להודיעו משפטו ברשעים איך הוא, ואיך הוא ארך אפים לרשעים'.

עוד נראה, שמכיון שהוא האיש נושא דגל הצדקה והמשפט, על כן מן הראוי להתחשב בתבונת משפטו וצדקתו בהכרעת העניין, שכן רצון ה' שיבוא הנידון לפני שופטי הארץ וחכמי התורה, ויכריעו האם ראוי כן מצד הצדק והמשפט לשחת את סדום ועמורה.

וכעין זה כתב הרמב"ן - 'כי ידעתי בו שהוא מכיר ויודע שאני ה' אוהב צדקה ומשפט וכו', והנה אם בדרך צדקה ומשפט יפטרו יתפלל לפני להניחם וטוב הדבר, ואם חייבין הם לגמרי גם הוא יחפץ במשפטם ולכן ראוי שיבא בסוד ה'".

ואכן הביע אברהם את דעתו והשקפתו על

לו העניינים הנעשים בעולם. והוא מצד היושר והסדר הטוב שהראשים והחשובים יהיו מעורים בסוד הדברים, והמאורעות המרכזיים בעולם לא יהיו נעלמים מהם.

וכמו שכתב הרד"ק בריש פרשתנו (יח, א) 'להודיע דבר סדום, לפי שאברהם היה גדול שבעולם באותו הדור, ורצה [הש"ת] לעשות משפט בקצת ישוב מן העולם ולא רצה לעשות מבלי ידיעתו'.

וכעין זה כתב הרמב"ן - 'הנה הוא עתיד להיות לגוי גדול ועצום ויהיה זכרו בזרעו ובכל גויי הארץ לברכה, לכן לא אכסה ממנו כי יאמרו הדורות הבאים איך כיסה ממנו, או איך נתאכזר הצדיק על שכיניו החונים עליו ולא ריחם ולא התפלל עליהם כלל'.

אולם ניתן לפרש באופן נוסף, שהנימוק לגילוי סוד ההנהגה העליונה מתחיל רק בפסוק השני 'כי ידעתי', כלומר שעיקר טעם גילוי הסוד הוא מצד חביבות וידידות, ולא מצד שאברהם נמנה עם חשובי העולם, אלא שה' מגלה את סודותיו הפרטיים כביכול, לידידיו ומקורביו.

וכמו שמצינו שאמר הנביא - 'כי לא יעשה ה' אלוקים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים' (עמוס ג, ז). כלומר שיש עניין של גילוי סוד למקורבים, שההדגשה היא על 'עבדיו הנביאים'.

ועיין ברש"י שכתב - 'ואברהם היו יהיה - מדרש אגדה זכר צדיק לברכה, הואיל והזכירו ברכו. ופשוטו, וכי ממנו אני מעלים, והרי הוא חביב לפני להיות לגוי גדול ולהתברך בו כל גויי הארץ'.

ולפי דברינו דברי ה'מדרש אגדה' הללו יש להם מקום בפשוטו, כלומר שעיקר הנימוק לגילוי הסוד הוא מצד 'כי ידעתי', דהיינו שהוא מקורב בידידות וחביבות לפני ה', וכמו שביארנו. ולכן בהכרח שהפסוק הראשון 'ואברהם היו יהיה לגוי גדול' אינו חלק מהנימוק, אלא הוא בדרך אגב, 'הואיל והזכירו ברכו'.

והנה מה שפירש רש"י 'ופשוטו וכו' הוא מיזוג בין שני הפירושים, שאמנם מבאר שעצם הנימוק הוא מיד בפסוק הראשון 'ואברהם היו יהיה', אך

העניין בתפילתו וטענתו - 'האף תספה צדיק עם רשע'.

* * *

ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע, וגו'. חלילה לך מעשות כדבר הזה להמית צדיק עם רשע והיה כצדיק כרשע, חלילה לך השופט כל הארץ לא יעשה משפט (יח, כג-כה)

לכאורה נראית צורת הדברים תמוהה עד מאד, מי חשיד קוב"ה דעביד דינא בלא דיינא, 'הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט' (דברים לב, ד), ובוודאי לא העלה אברהם על דעתו שאמנם השופט כל הארץ לא יעשה משפט צדק בסדום ובצדיקים אשר בה.

אלא שיסוד גדול השמיעתנו תורה, כי הנה משפטי ה' הרבה פנים יש להם, וכולם אמת וצדק אין בהם עוול. ובכל מקרה יש מקום לנהוג בו מידת הדין, ויש מקום לנהוג בו מידת הרחמים. ובמידת המשפט עצמה יש כמה אופנים ודרגות, שכולם צדק ואמת. ואולם, גם כאשר נגזרה גזירה מלפני ה' מצד הנהגת משפט בדרך מסויימת, יש אשר הקב"ה מסכים לסברת הצדיק שבדור, לנהוג ע"פ סברתו וראות עיניו, וכדאיאת בשיטה מקובצת (בבא קמא נ. ד"ה 'כשל בו זרעו') 'שכן דרכו של הקדוש ברוך הוא, שמסכים לסברת הצדיקים שבדור'.

וכעין זה מצינו שדרשו חז"ל - 'צדיק מושל וראת אלוקים'... אני מושל באדם, מי מושל בי - צדיק, שאני גוזר גזירה ומבטלה (מו"ק טז), כלומר, כאשר דעתו של הצדיק היא שראוי לנהוג במידה אחרת, הרי הקב"ה מבטל את גזירתו הראשונה ומקיים את בקשת הצדיק.

וכך הם הדברים גם בפרשה דידן, שאף אם אכן היה להקב"ה דרך מסויימת בהנהגת המשפט עם סדום, ואין פקפוק שדרך זו משפט צדק הוא. אולם אברהם אבינו העלה מסברתו עוד צד, והיינו שאין ראוי להמית צדיק עם רשע בכל אופן שהוא, ומכיון שבעיני אברהם נתפס הדבר כמעשה שאינו כמשפט, אכן נעתר הקב"ה לבקשתו והבטיחו 'ונשאתי לכל המקום בעבורם'. ודוק והבן היטב.

* * *

ויען אברהם ויאמר הנה נא הואלתי לדבר אל ה' ואנכי עפר ואפר (יח, כז)

בגמרא - 'דריש רבא בשכר שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר ואפר, זכו בניו לשתי מצוות 'אפר פרה' ו'עפר סוטה' (סוטה יז).

והנה זה פשוט שלא רק משום משקל הלשון גרידא שאמר 'עפר' ו'אפר', על כן זכה למצוות שיש בהם עפר ואפר, אלא בוודאי שיש קשר בין אמירה זו של אברהם אבינו למצוות אלו, וצריך להתבונן מהו קשר זה.

והנה דברים אלו של אברהם אבינו היו דברי ענווה והכנעה, שביטל והכניע עצמו בתפילתו שאינו ראוי לחלות את פני ה', והוא כמו עפר ואפר, וכל זה למען עשות חסד.

ונראה שהשכר מידה כנגד מידה בזה הוא שהקב"ה מגלה חיבתו לזרעו של אברהם גם כן באופן של גילוי ענוותנותו יתברך למען עשות חסד עם בני ישראל, כי עפר סוטה הוא עפר מקרקע המשכן שנותנין במי סוטה. והקב"ה מתיר ליטול את העפר ממקומו המקודש שימשש את ישראל לצרכיהם, לשפוט ולעשות שלום בין איש לאשתו.

וכמו כן 'אפר פרה' היינו אפר של פרה אדומה שנקראת 'חטאת', והיא מעין קרבן שיש בה הזאת דמים כנגד פני אוהל מועד, ונמצא אפוא שהאפר הוא שיירים של קודש, וניתנה רשות מן התורה להשתמש בו עבור צרכי האדם לטהרו מטומאתו. הנה כי כן שני מצוות אלו, הם ענייני קודש שבאים לשמש את צרכי האנשים, שזה גילוי חיבתו של הקב"ה לישראל באופן של ענווה, כביכול, וזה השכר התואם מידה כנגד מידה כנגד ענוותנותו של אברהם אבינו.

* * *

וה' המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת ה' מן השמים, ויהפוך את הערים האל ואת כל הככר ואת כל יושבי הערים וצמח האדמה (יט, כד-כה)

סדום בשלוותה היתה החלק המובחר והשופע

טובה ורחבה', - האחת - 'ארץ טובה', בהיותה ארץ שמנה ופוריה, ארץ זבת חלב ודבש, והשניה - 'ארץ רחבה', גדולה ומרווחת בשטחה. אמנם, כל עוד לא בא עם ישראל לתכלית שלמותו - עדיין אין אנו זכאים למעלותיה של הארץ במלואן, ולכן מחוסרת היא עדיין את המובחר שבטובה ומלוא רחבותה.

והטעם שלא נחלו ישראל את ארצות קיני קניזי קדמוני, הנה הדבר מפורש בתורה בפרשת שופטים 'ואם ירחיב ה' אלוקיך את גבולך כאשר נשבע לאבותיך וגו' כי תשמור את כל המצוה הזאת לעשותה וגו' (דברים יט, ח-ט). ומבואר שיש חלק בארץ שנשבע ה' לאבות, אולם הוא לא יינתן מיד לבאי הארץ אשר יצאו ממצרים, והוא ארץ קיני קניזי וקדמוני. וינחלו אותה ישראל רק כאשר יהיו זכאים דהיינו כשהיו דבקים בתורה ומצוות בדרגה רמה. והיינו שכשישראל שומעים לציווי ה' בדרגה יסודית, כנגד זה זכאים הם אף לנחול את הארץ במידה בסיסית, אולם לזכות בה בכל מעלותיה ושלמותה שהיא 'טובה ורחבה', לזה נצרך זכויות יתרות, שגם קיום התורה יהיה בכל השלימות.

וארצות אלו 'קיני קניזי קדמוני', הם הביטוי ל'רחבותה' של הארץ, כדכתיב 'וכי ירחיב את גבולך'. והנה כאן מבואר שכמו כן את פיסגת 'טובה' של הארץ, לא יזכו לה אלא לעתיד לבוא כאשר יבואו ישראל לשלימות מעלתם בקיום התורה והמצוות.

כלומר דושנה וגדולתה של הארץ שמורה אפוא לעתיד לבוא, כאשר יהיו ישראל זכאים לארץ מושלמת בתכליתה, הן במעלתה כ'ארץ טובה' - כאשר תחזור סדום להיות כבראשונה, והן במעלתה כ'ארץ רחבה' - כאשר תושלם ירושת שלשת העמים הנותרים, הקיני הקניזי והקדמוני. בכך תבוא הארץ הטובה והרחבה אל פסגת יעודה, ונזכה כולנו במהרה לראות בבניינה.

* * *

קח נא את בנך, את יחידיך, אשר אהבת, את יצחק, ולך לך אל ארץ המוריה והעלהו שם לעולה (כב, ב) צריך לבאר מה פשר הפירוט המורחב שנקט

ביותר בארץ ישראל, וכמו שנאמר בפרשת לך בעת היפרד לוט מעל פני אברהם - 'וישא לוט את עיניו וירא את כל ככר הירדן כי כולה משקה, לפני שחת ה' את סדום ואת עמורה, כגן ה' כארץ מצרים' (לעיל יג, ז). ומצינו במדרש - 'כל מי שמקיים מצות סוכה בעולם הזה, הקב"ה נותן לו חלק לעתיד לבוא בסוכתה של סדום, שנאמר (תהילים ס, ח) 'אלוקים דבר בקדשו אעלוזה אחלקה שכם ועמק סוכות אמדד', מהו 'עמק סוכות', זו סוכתה של סדום שהיתה מסוככת בשבעה אילנות שהן מסוככות זו על גב זו גפן תאנה ורמון ופרסק ושקדים ואגוז ותמרים על גביהם' (ילקוט שמעוני פרשת אמור רמז תרג). כלומר שעתידי הקב"ה להחזיר את סדום לקדמותה, ולהנחילה לישראל.

ויש להתבונן בדבר, מאחר שסדום היא חלק בלתי נפרד מארץ ישראל, ולא עוד אלא שכפי המבואר היתה זו סלתה ושמנה של הארץ - מדוע אם כן הפסידו ישראל דווקא את העידית שבארצם, ולא זכו שתבוא על תיקונה בעת ירושת הארץ, אלא נותרה מקוללת ושוממה עד קץ הימים.

ונראה שאדרבה היא הנותנת, שכיון שהיא החלק המובחר ביותר על כן עדיין לא זכו בה. כי הנה עתידים ישראל לרשת ארצות עשרה עמים, כאשר מלבד שבעת העמים שירשו ישראל את ארצם, יתוספו עליהם עוד שלש ארצות דהיינו הקיני הקניזי והקדמוני, הכבטחת ה' לאברהם אבינו בברית בין הבתרים (טו, יח-כא) - ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת מנהר מצרים עד הנהר הגדל נהר פרת, את הקיני ואת הקניזי ואת הקדמוני, ואת החתי ואת הפרזי ואת הרפאים, ואת האמורי ואת הכנעני ואת הגרשגי ואת היבوسی. ועיין רש"י שם (והוא ממדרש אגדה) - 'עשר אומות יש כאן ולא נתן להם אלא שבעה גוים, והשלשה אדום ומואב ועמון, והם קיני קניזי וקדמוני עתידים להיות ירושה לעתיד'. וגם בזה יש להתבונן, מדוע אכן לא זכו ישראל לרשת את כל הארץ המובטחת, וארצות שלשת העמים נותרו שמורות להם רק לעתיד לבוא.

ונראה הביאור בזה, כי הנה שתי מעלות עיקריות נאמרו בשבחה של ארץ ישראל 'ארץ

הכתוב כאן - בנך, יחידך, אשר אהבת, עד הקביעה המדוייקת וציון שמו של יצחק. ועיין ברש"י - 'את בנך - אמר לו שני בנים יש לי, אמר לו את יחידך - אמר לו זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו, אמר לו אשר אהבת - אמר לו שניהם אני אוהב, אמר לו את יצחק'. כלומר שהפירוש המפורט היה נחוץ לשם בירור הדבר.

אכן עדיין טעון ביאור, שהרי לשם כך היה יכול לומר לו מיד שיקח את יצחק. וברש"י הביא על כך טעמים ממדרשי אגדה, 'ולמה לא גילה לו מתחילה, שלא לערבבו פתאום ותזוח דעתו עליו ותטרף, וכדי לחבב עליו את המצוה, וליתן לו שכר על כל דיבור ודיבור'.

ובדרך הפשט נראה, שהכתוב מפרט כאן את הנימוק למצווה זו, משום מה נבחר יצחק להיות לקרבן. כלומר יסוד מצוות העקידה היה לצוות את אברהם שימסור ויקריב את החביב עליו החשוב והיקר לו ביותר למען כבוד השי"ת, והנה כל הפרטים הללו הם המה הסיבות שמחמתם הוא החשוב והחביב ביותר בעיני אברהם. דהיינו משום שהוא 'בנך' שהדבר היקר ביותר בעיני האב הוא בנו, ועוד יש לו מעלה שהוא 'יחידו' שזו תוספת חיבה ואהבה, ועוד יתר על כן 'אשר אהבת', שהוא בנו שאוהב אותו וחביב עליו ביותר. ואחר כך מפרט את שמו שהמדובר הוא ביצחק.

ויתכן שגם הזכרת השם 'יצחק', בא לבטא

תוספת מעלה וסיבה נוספת לחיבתו, כלומר משום שהוא 'יצחק' עם כל מעלותיו וחשיבות אישיותו כפי שידוע לאברהם. ואת כל זה הוא מצווה עליו להקריב לקרבן לה' למען אהבת השי"ת. כלומר שכל הפרטים הללו נמנו, משום שהם הסיבות המגדילות את חשיבות הקרבן ומחמתם ציוה ה' להעלותו לעולה, משום שהוא בנו, יחידו, ואהובו, ומשום כל אלו היה רצון ה' שיעלה אותו לעולה.

ונמצא שהפירוש בנך, יחידך, אשר אהבת, לא נאמר בכדי לברר מיהו הנבחר. וגם לא בא לשלול את הנימוק הנגדי, לומר שלמרות כל אלו יעלהו לעולה. אלא אדרבה, כל אלו הם הסיבות החיוביות המגדילות ומרוממות את שגב רוממות הקרבת יצחק לקרבן עולה לה'.

ובזה נראה לבאר מה שהפרשה פותחת 'ויהי אחר הדברים האלה', שצריך ביאור מה שייכות המסופר קודם למעשה העקידה. ועיין ברש"י מה שפירש בזה. אמנם לפי הנ"ל נראה, שהפסוק מתייחס לגירוש ישמעאל, שמאחר שנסתלק ישמעאל ונותר רק יצחק לאביו, וכמו שנאמר לו 'כי ביצחק יקרא לך זרע'. אזי נמצא שמעתה יצחק הוא 'יחידו'. ועל ידי כך נוצרה ההזדמנות לנסיון הגדול שיקריב אברהם את בנו יחידו, ויוכל להביע ולהוציא לפועל את עוצם אהבתו ונאמנותו להשי"ת.

היכל השבת

שבת שקולה כנגד כל המצוות

'בתורה ובנביאים ובכתובים מצינו שהשבת שקולה כנגד כל המצוות שבתורה' (ירושלמי נדרים פ"א ה"ט).

והטעם שמצוה זו נחשבת ונעלית כל כך בין שאר המצוות שבתורה, נראה בפשטות שהוא משום שהשבת הוא 'ומו של הקב"ה', בואו של יום השבת כמוהו כהופעת ה'. שכיון שקבע יום זה עבורו וקידשו שיהא מיוחד לו, אזי כשאנו נפגשים ביום זה, הרי זה כאילו באנו לנוכח פני

חשיבות מצות השבת בין שאר המצוות

בתוך כלל המצוות שניתנו לישראל מאת ה', נחשבת מצות השבת בין המצוות החשובות והמרכזיות ביותר שבתורה. עד כדי כך שנאמרה בעשרת הדברות על הר סיני, וגם חזרת ונזכרת הרבה פעמים בתורה. וכן מצות שבת קדמה וניתנה לישראל לפני מתן תורה.

ואיתא בחז"ל שהשבת שקולה כנגד כל התורה -

יש שהם מוכרחים לאיש הישראלי, וכמו שבת הוא הכרח גמור, ובלעדי זה אינו ישראל כלל. ויש מצות שהם לתוספת קדושה וכמו בנין בהמ"ק והקרבנות' (ריש פרשת כי תשא). וכלשונו של ה'חפץ חיים' - 'השבת היא לב היהדות' (ח"ח על התורה פרשת כי תשא).

חומרת המחלל את השבת - מחלל את כבוד ה' בעצמו

ומשום כך נחשב המחלל את השבת מומר לכל התורה, וכעובד ע"ז. כי העובד עבודה זרה הוא מחלל את כבוד ה' באופן החמור ביותר. ומכיון ששמירת השבת היא כבוד ה' היסודי ביותר, לכן המחלל את השבת, הרי הוא כעובד ע"ז. שהמחלל את קדושת היום הרי הוא מזלזל בכבוד המלך, ובמיוחד אחר שניתן לנו השבת במתנה, שזה כמחלל ורומס כבודו של מלך עצמו.

ואכן שני מצוות אלו נאמרו בעשרת הדברות, 'לא יהיה לך', ו'זכור את יום השבת'. שאלו שני המצוות היסודיות של עבודת ה'. מחד לכבודו, ומאידך שלא לחללו.

האות על הקשר של עם ישראל לה'

עוד טעם לחשיבותה וחומרתה של מצות השבת מבואר בדברי הרמב"ם שכתב שזה משום שהשבת היא אות על הקשר בין הקב"ה ובין בני ישראל - 'השבת ועבודה זרה כל אחת משתיהן שקולה כנגד שאר כל מצות התורה, והשבת היא האות שבין הקב"ה ובינינו לעולם, לפיכך כל העובר על שאר המצות הרי הוא בכלל רשעי ישראל, אבל מחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כעובד עבודה זרה, ושניהם כגוים לכל דבריהם' (הלכות שבת פרק ל).

ובדבריו מבואר שמעלת מצות השבת ויחודה על כל המצוות, היא משום הענין הנעלה שיש בה, ש'היא האות שבין הקב"ה ובין ישראל'. ובוזה השווה את מצות השבת לאיסור עבודה זרה, ששניהם שקולים כנגד כל מצוות התורה.

ונראה בביאור כוונתו, שהמחלל את השבת בפרהסיא הרי הוא כעובד ע"ז, היינו משום שכשהוא שומר את השבת הרי הוא מוכיח בזה על

המלך, וכענין שאמרו - 'שבת שמא דקודשא בריך הוא' (מאמר הזוהר לסעודת צפרא דשבתא). ולכן מצוה עלינו לכבד יום זה, שבכך אנו מכבדים את הקב"ה. כלומר שהקב"ה קבע יום זה והועידו לעצמו שיהיה יום זה כביכול חלקו בבריאה, ויהיה מתכבד שמו בעולם על ידי שיקדשו ויכבדו יום זה. ומשום כך, הרי כיבוד זה הוא עבודת ה' היסודית ביותר, הדרך והאמצעי החשוב ביותר לעבוד את ה'. ומפורשים הדברים במדרש - 'כל המענג את השבת כאילו הוא מכבד להקב"ה, שנאמר וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מוכבד' (תנוד"א פכ"ו).

עבודת עם ישראל את ה', באה בגווניו ואופנים שונים של עבודה, דהיינו - קרבנות, מקדש, תפילות, שבח והלל, השתחוואה, וכדומה. אך מכולם לא נאמרה בעשרת הדברות רק מצות השבת, לקדש ולכבד את יומו של ה', והיינו משום שהיא העבודה היסודית של עם ישראל לה'.

יום השבת נברא מיסודו עבור ה'

קדושת השבת, קבועה היא בעצם יסוד תשתיתה, בעת בריאת העולם קבע הקב"ה את הדבר שיהא היום השביעי קדוש לשמו, כלומר שמעיקרו נברא היום השביעי לשם מטרה זו, להיות יום ה'. וכלשון המדרש - 'ימים יוצרו ולו אחד בהם - שלש מאות וששים וחמש ימים הם ימות החמה, ליחידו של עולם אחד מהם, איזו וכו' רבי יצחק אמר זה יום השבת' (פסיקתא רבתי כג). ועוד איתא - 'אמר רבי לוי, את מוצא דברים הרבה ברא הקב"ה בעולם, ובירר לו אחד מהם, ברא שבעה ימים ובחר הקב"ה בשבת' (במדב"ר ג, ח). והיינו שכל ששת הימים הבריאה היא עבור הנבראים, וברר לו יום אחד שבו כל הבריאה תהיה עבורו לכבודו ולשמו.

ולכן נעלית מצות עבודת השבת אפילו יותר מעבודת המקדש, כי את השבת קידש ה' עבור עצמו בעת בריאת העולם, שיהיה בתוך הבריאה יום המיוחד לו לבדו, וייעדו לכבודו, שיעבדוהו על ידי קידוש וכיבוד יום זה. אבל מה ששיכן שמו במקדש, נוסף אחר כך עבור עם ישראל, מאהבתו אותם שרצה בהם לשכן שמו בתוכם.

ועיין ספר בית הלוי עה"ת - 'והנה במצוות,

ככופר בזה, וכמו שכתב המשנה ברורה בהקדמתו להלכות שבת - 'שעינין שבת הוא שורש האמונה לידע שהעולם הוא מחודש, וכיון שברא הכל הוא אדון על הכל, ואנחנו עבדיו ומחוייבים לעשות רצונו ולעבדו בכל גופינו ונשמותינו וממונינו, כי הכל שלו'.

ויסוד טעם זה במצות השבת הוא ברמב"ן - 'ציוה שנעשה בזה סימן וזכרון תמיד להודיע שהוא ברא הכל והיא מצות השבת שהיא זכר למעשה בראשית וכו' כי בזכרנו אותו תמיד יזכור מעשה בראשית ונודה בכל עת שיש לעולם בורא'.

ובספר החינוך - 'משרשי מצוה זו שנהיה פנויים מעסקינו לכבוד היום, לקבוע בנפשותינו אמונת חידוש העולם שהיא חבל המושכת כל יסודי הדת. וכו' כי כשישבתו בני אדם כולם ביום אחד בשבוע וישאל כל שואל מה עילת זאת המנוחה ויהיה המענה כי ששת ימים עשה ה' וגו' כל אחד יתחזק מתוך כך באמונה האמיתית'.

ומקור דבריהם במכילתא - 'כל מי שמשמר את השבת מעיד על מי שאמר והיה העולם שברא את עולמו בששה ימים ונח ביום השביעי וכן הוא אומר (ישעיה מג) ואתם עדי נאום ה' ואני א-ל' (מכילתא פרשה כי תשא).

ולפי זה מבואר בפשטות מדוע המחלל את השבת חמור כעובד ע"ז (חולין ה), ומאידיך - 'כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו' (שבת קיח). שהרי לפי האמור אזי על ידי שמירת שבת, האדם מעיד על הקב"ה שהוא האלוקים בורא העולם. וכל שמחללו, הרי הוא כופר בהקב"ה שברא את העולם. ולפי דעה זו, חומר עונש שקילה שנאמר בשבת הוא משום שנחשב כע"ז, ומאותו טעם נכללו שני מצוות יסודיות אלו בעשרת הדברות.

יום ה' - מצד חובת העבודה בתור בורא

והנה גם לדברי הרמב"ן, נראה שיסוד חשיבותו של מצות השבת היינו משום שהוא יום ה', כמו שכתוב בפסוק - 'יום קדש'.

אלא שדבר זה מיוסד על החובה הכללית של

הקשר בינו להקב"ה, ומראה בזה את שייכותו לעם ישראל. ואילו המחלל את השבת בפרהסיא, מחלל את הקשר בין עם ישראל להקב"ה, ומוכיח שהוא מנותק מעם ישראל, והרי הוא כעובד עבודה זרה. שכן בע"ז מצינו - 'כל הכופר בע"ז נקרא יהודי' (מגילה יג). שבמה שנוהר מע"ז הוא מוכיח ששייך לעם ה', ומאידיך העובד ע"ז מכריז שאין לו חלק באלוקי ישראל, ומשום כך העובר על שני מצוות אלו מתנתק מלהיות שייך לעם ה', וכמו שכתב - 'ושניהם כגויים לכל דבריהם', ולכן גם נזכרים שני המצוות בעשרת הדברות.

ולפי דבריו, מבואר שפיר מה שעונש מיתה בחילול שבת נאמר רק בפרשה זו שב'כי תשא', הוא משום שבה כתוב ענין זה, שהשבת היא אות בין ה' ובין בני ישראל.

ונראה, שזה הטעם במה שאמרו חז"ל - 'אמר רב יהודה אמר רב אלמלא שמרו ישראל שבת ראשונה כהלכתה לא שלטה בהם אומה ולשון. אמר רבי שמעון בר יוחאי אלמלא משמרין ישראל שתי שבתות מיד נגאלין' (שבת קיח). והיינו שכיון שישאר מראים במצות השבת, שהם עם ה' ודבקים בו, משום כך גם הקב"ה מגלה הופעתו כאלוקי ישראל ופודה ומציל אותם מכל האומות, ומיד גואלם.

ולעומת זאת חילול שבת גורם לסילוק השראת השכינה מישראל - 'אמר אביי לא חרבה ירושלים אלא בשביל שחללו בה את השבת, שנאמר ומשבתותי העלימו עיניהם ואחל' (שבת קיט). ובאבן עזרא על פסוק זכור את יום השבת - וראינו בירמיה (פרק יז) 'שהחמיר במצות שבת. ואמר מפורש אע"פ שנגזרה גזירה על ירושלים שתחרב, אם ישוב ישראל לשמור השבת כאשר צוו לא יגלו ממקומם ויעמדו בירושלים כסאות מלכות בית דוד'.

השבת עדות על היות השי"ת בורא העולם

ויש ראשונים אשר דעתם, שמרכזיותה ומעלתה היתירה של מצות השבת על כל המצוות, היינו משום שהיא מיסודי הדת והאמונה, שהיא עדות על מעשה בראשית, והיא מורה שה' ית"ש הוא הבורא ומחדש הבריאה, והמחלל את השבת הרי הוא

שלוש יסודות בחשיבות השבת על כל המצוות

נמצא שיש ג' עניינים רמים בחשיבות השבת, אשר משום כך היא מצוה יסודית ומרכזית בתוך כלל מצוות התורה.

א. שיטת הרמב"ם - שחומרתה של מצות השבת היא משום שהשבת היא האות בין הקב"ה ובניינו לעולם, שאנו עם קדוש.

ב. שיטת הרמב"ן והחינוך ועוד - משום שהיא מיסודי הדת, שהשבת מעידה על כך שהקב"ה הוא בורא העולם ואדונו.

ג. עוד נתבאר, משום שהשבת הוא יום קדשו של ה', אשר ייחד וקידש יום זה לשמו, ואותו נתן לנו לעשותו ולקדשו, ועל ידי קידוש יום זה אנו מכבדים את רוממות קדושתו יתברך.

וזה וודאי דלכו"ע כל הדברים איתנייהו בשבת קודש. אלא שהמפרשים באו להדגיש אחת מהנקודות בחשיבותה ומרכזיותה של מצוה זו יתר על כל מצוות התורה.

הבריאה לכבודו, שמצד תביעה זו המנסרת בחללו של עולם, קבע לו הקב"ה בעת הבריאה, כי אחד משבעת הימים שבבריאה, יהיה מיועד עבורו לכבודו מצד מה שברא אותה. וכאשר אדם מחלל את השבת, הרי הוא פוגע בכבוד ה', בחלק החיוב לכבודו מצד היותו הבורא. כלומר שחיוב זה שעלינו לכבדו בתור בורא, נתקבע בבריאה שיהיה לזה יום מיוחד לכבודו ביום השביעי.

והנה להרמב"ן חומר השבת הוא מצד 'סוג העבודה', שהיא יסודית ומרכזית בתפקיד האדם לפני ה'. ולפי מה שביארנו בתחילת דברינו, חומר השבת הוא מצד 'קביעות היום' לעבודה זו, שנקבע במיוחד על ידי הקב"ה לכבודו. והרמב"ם כתב שחומר השבת הוא משום שהוא אות על מה שדוקא אנו נבחרנו לעסוק בעבודת יום זה, ומעידים בכך על הקשר שלנו להקב"ה. ונמצא שהשבת הוא חמור ונשגב עד למאד מכל שלשת הבחינות הן מצד סוג העבודה, והן מצד קביעות היום, והן מצד בחירתנו לעבודה זו.

הכמה ומוסר

כי בן בטחנו

במניין המצוות, בלשון זה - 'הוזהרנו בזה שאפילו יראה האדם הצרה קרובה, לא יתייאש מן הרחמים, אלא יקווה ישועות ה'" (פרק כא מצוה לא).

והנה אלו הם יסודות ראשיים בהשקפת היהדות, ההכרה שעליה מבוססת כל התורה והמצוות, שהקב"ה מנהיג את העולם, ולא שרק ברא את העולם ומאז מניח לטבע להתנהג על פי סדרים קבועים מאליו ח"ו, אלא גם בכל עת וגם ברגע זה ממש ה' מנהיג ועושה את הכל, 'המשפילי לראות בשמים ובארץ'. אמנם אין לו לאדם לומר שמשום שה' עושה את הכל הוא לא יעשה וישתדל בשום דבר, ואם לא יעשה כלום הוא באמת יפסיד מכה, משום שלא עשה את מה שמוטל עליו לעשות; 'והארץ נתן לבני אדם', ה' נתן את הארץ לבני אדם בכדי שיתנהגו בה כדרך בני אדם.

יסודות ענין הבטחון בה'

ענין הבטחון נאמרו בו כמה דעות האם נתפרש בתורה והיכן, ועיין ב'שערי תשובה' לרבינו יונה (שער ג אות לב) שמנה מצות הבטחון למצוות לא תעשה, בין האזהרות התלויות בלב. ולמד כן מהפסוק הנזכר בפרשת עקב - 'כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם, לא תירא מהם (י, יז). ובפרשת כי תצא - 'כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב עם רב ממך, לא תירא מהם' (שם כ, א) - 'הוזהרנו בזה, שאם יראה האדם כי צרה קרובה, תהיה ישועת ה' בלבבו ויבטח עליה. כענין שנאמר (תהלים פה, י) אך קרוב ליראיו ישעו, וכן כתוב (ישעיה נא, יב) מי את ותיראי מאנוש ימות'.

ועיין בספר 'חרדים' שהביא דברי רבינו יונה

שקר הסוס לתשועה

זה מה שרואים בחוש בכל מאורעות העולם והארץ, שהרי יש מי שעומדים בראש כל מדינה, ורבים מהם פוקרים וכופרים לדאבוננו, אך הם מתנהגים בדרכו של עולם, ומכינים תכניות ועצות על ידי מומחים ובעלי ניסיון הן בכלכלה והן בצבא, ולמרות זאת התוצאה ברוב התחומים שיש אחוז גבוה של כשלונות, או שיש שגיאות בהחלטות, או שההחלטות אינן מועילות. ונראה הדבר בעליל שהקב"ה הוא שמנהיג את העולם והוא הקובע. 'שקר הסוס לתשועה וברוב חילו לא ימלט הנה עין ה' ליראיו למייחלים לחסדו להציל ממוות נפשם ולחיותם ברעב'.

יש במצוה זו לימוד כללי לחיי האדם שזו הדרך הנכונה, העצה היחידה היא להתנהג בדרך טוב וישר על פי התורה, ולהתפלל אל ה'. וזה הדבר היסודי של היהודי. כל התפילות והביטחון וסיפורי מקראות הקודש בתנ"ך סובבים סביב יסוד יהודי זה שהקב"ה הוא אשר עושה ומנהיג את הכל, וכך צריך לחיות ולהתהלך. זה היסוד. ומי שאינו מתהלך כך, ומרגיש שהוא זה שמנהיג את הענינים, למרות שהוא יודע באופן שכלי שה' ברא את העולם והוא מנהיגו, אבל למעשה אין זה פועם אצלו במציאות, אלא הוא חי עם ההרגשה שהוא עצמו מחליט את הדברים עבורו, והכל תלוי בחכמתו ובשגיאותיו, ראשית הוא סתם שוטה משום שהוא חי עם מבט שאינו במציאות ואינו אמת, והוא מרמה את עצמו. ובנוסף לכך הוא לא חי בצורה שיהודי צריך לחיות, ובהשקפה כזאת אינו נקרא שהוא ממליך על עצמו את ה', ואין הוא מכיר במלכותו יתברך.

השלכת עול המשא על ה' - שלוה אמיתית

להכיר במלכות ה' היינו להתהלך ולחיות עם זה. ומזה נובע תפילה אל ה', ושבח, ותודה, ואז כל החיים נראים בצורה אחרת, שעל כל דבר מבקשים, ומשבחים, ומודים, ומתפללים, ובעת דאגה ומכאוב עושים תשובה, 'פשפש במעשיו'. כל סדר החיים נראה אחרת.

וכאשר אין שמים לבם לדעת זאת, אנשים אוכלים את ליבם לריק. ובדרך אגב גם מפסידים

אבל אחר שכבר נהג ופעל להשגת צרכיו כדרך בני אדם, בדרך של 'אין לדיין אלא מה שענינו רואות', אם הוא מסיק שכך צריך לעשות הוא עושה כך, אל לו לחשוב באם הדברים לא הצליחו כפי שרצה, שזה משום שהוא לא פעל בצורה נכונה, שהרי כשהתנהג בדרך העולם ועשה את הכל בשכל ישר לפי המצב והנתונים שהיו לו, אזי מצדו הוא כבר עשה את חלקו בזה שהתנהג כדרך בני אדם, ומה שבפועל הדבר לא הצליח, זה רק משום שה' עשה שהדבר לא יצליח, ואין זה קשור לאדם כלל.

ההבדל בין הבוטח בה' לאדם שאינו בוטח

וההבדל בין הבוטח לזה שאינו בוטח, הוא בעיקר במחשבות הלב, שאם אדם מייסר את עצמו על מה שאירע וחושב שטעה במעשיו והיה צריך להתנהג אחרת, ראשית כל הוא פשוט שוטה בזה, משום שאין זה אמת שטעה במה שהחליט מלכתחילה. אך זה גם לא נכון מצד ההשקפה שצריכה להיות ליהודי. משום שה' מנהיג את העולם, והוא שעשה שתשגה כשעלה ברצונו שתשגה, ועליו לדעת שאם לא היה שוגה היה מזמין לו תקלה אחרת. וכל שהתנהג בדרך בני אדם, ורק לא התנהג כמופקר, ואעפ"כ התוצאה לא היתה רצויה בעיניו, הרי זה מפני שרצון ה' היה שכך תהיה התוצאה. אין לנו ידיעה בחשבונות שמים, אולי ה' רצה להענישו, או לנסותו.

אך כשרוצים שדבר 'צליח', צריך לעשות שני דברים. ראשית להתנהג בדרך הראויה בדרכי התורה, 'אם שמוע תשמעו' (דברים יא, ג), 'אם בחוקותי תלכו' (ויקרא כו, ג), ואז יהיה לו טוב. וכן הוא חלילה להיפך. ושנית, על האדם להתפלל אל ה' שיצליח דרכו, ודרך ה' הטוב והמייטיב היא, שכשמתפללים אליו ומבקשים לו אז נותן אפילו כשלא מגיע לאדם באמת, כך כתוב - 'קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת' (תהלים קמה, יח). אלו הם שני הדברים העיקריים שעל האדם לעשות. בכל דבר שהאדם עושה כדרכו של עולם, הוא צריך בנוסף לכך גם להתפלל לפני ה' שיצליח דרכו. ואם זה לא הצליח, המחשבה צריכה להיות - לא הייתי ראוי לפניו שדרכי תצליח, ולא לחשוב למה לא התבוננתי מספיק וטעייתי במעשיי כדרך עולם.

אבל אין זה רק משום שכן, אלא משום שכן ראוי, שכשאחד מכיר את מי שמנהיג אותו, והוא חי עם ההרגשה הזאת וכך הוא מתהלך, המנהיג זוכרו לטובה יותר. וכשאחד אינו מכיר כל כך בהנהגה, לא מתחשבים בו כל כך. וכך היא ההנהגה גם בדרכו של עולם, שכשאחד נכסף יותר תחת המנהיג ונותן את עצמו להיות מונהג על ידי המנהיג, שמים אליו יותר לב, וכשאחד אינו מכיר כל כך בהנהגה מתחשבים בו פחות. וכך מבואר בראשונים, שמי שבוטח בה', בנוסף לשכר שיקבל על כך יש לו גם יותר השגחה מאת ה'.

ויש להדגיש שענין זה הוא השורש ממש של כל היהדות, והוא ממש היסוד וההתחלה, ומכך נובע הענין של תפילה לה' והודאה ושבח, ומכך נובע שה' כבר ייעד עם שלם שייעודם הוא לשבח ולהודות את ה', ומכך נובע שלעם הזה ניתן מאת ה' הנהגה מיוחדת להתנהג בהנהגה הראויה למי שנושא בתפקיד זה של הכרה בהנהגת ה', נמצא שכל התורה כולה, כל הדברים נובעים מהשורש הזה, הדבר הראשון והשורשי והיסודי הוא ה'הכיר את בוראו' של אברהם אבינו, היינו שהכיר שה' הוא המנהיג את העולם ולכן צריכים לעבדו. וצריכים לחיות ולהחיות בקרבנו יום יום הכרה נשגבה ואמיתית זו.

מהגישה הזאת, שמצטערים ומתייסרים לחינם, משום שכל דבר שאינו מצליח מאשימים את עצמם, 'אילו הייתי חכם יותר', 'אילו הייתי מתבונן יותר', וכו' וכו'. וזה לא נכון, שהרי שום אדם אינו עושה דברים בלא מחשבה, ואם התנהג בדרכו של עולם, 'אין לו לדיין אלא מה שענינו וראות', אל לו להאשים את עצמו שאילו היה מתבונן יותר הייתה תוצאה טובה יותר, והוא אשם בכשלון. הוא לא אשם, והוא רק צריך לחשוב שכנראה שהדבר הזה לא הגיע לו, ולכן לקח אותו ה' ממנו. הוא אשם משום שהוא חטא, אבל זו אשמה מסוג אחר, שמתייסרים אם כן על החטא, וזה הרי דבר טוב.

האדם צריך לחיות עם המבט שה' מנהיג את העולם ואין התוצאות תלויות כלל באדם, וצריך גם לזכור שהרי ה' מנהיג את העולם עם חשבון, ובכל צער יש כפרת עוונות, ויש בזה שום תועלת מצד התכלית הנצחית, וא"כ הצער הוא הרבה יותר קטן, שהרי לפחות יצאה תועלת מהצער והכישלון.

ויש בחז"ל, וגם בפסוקים יש משמעות זאת, שהבוטח בה' יש לו יותר השגחה מאת ה'. וזה לא משום ענין של שכר, ואכן יש גם שכר על זה,

עין חיים היא למחזיקים בה

חלק מהוצאות הדפסת גיליון זה נודבו לזיכוי הרבים ע"י ידידנו הנכבד, רודף צדקה וחסד, מתומכי מכונו

הרה"ח רבי **אהרן גרינוולד** שליט"א

לרגל אירוסים בנו עב"ג למזל"ט

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך, תעמוד לו ולמשפחתו להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה, לראות ברכה והצלחה ובכל אשר יפנו ימצאו נחת, אושר ועושר וכל טוב סלה

התודה והברכה לידידנו הנעלים
שנטלו חלק בהוצאות גיליון זה

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **נפתלי צבי זיבלד** שליט"א
לרגל אירוסים הבת עב"ג למזל"ט

חלק מהוצאות הגיליון נתרם
ע"י ידידנו הנכבדים, מחשובי קהילתנו
הרה"ח ר' **אברהם יצחק קרישבסקי** שליט"א
הרה"ח ר' **שלמה קרישבסקי** שליט"א
הרה"ח ר' **ראובן קרישבסקי** שליט"א
לע"נ אביהם
הרה"ח רבי **משה** ב"ר **שמעון דוב** זצ"ל
נלב"ע ביום כ' חשוון תשע"ה

המעוניינים לתרום את הוצאות הגיליון לזיכוי הרבים,
mechonbenmelech@gmail.com נא לפנות ל-054-8422488 או למייל